

9.9.2010

wpd Finland Oy
Keilaranta 13
02150 ESPOO

Pyyntö ja arviointiselostus 26.4.2010

YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTISELOSTUS, MIELMUKKAVAARAN TUULIPUISTO

HANKETIEDOT JA YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELY

Hanke Mielmukkavaaran tuulipuisto

Hankkeesta vastaavat wpd Finland Oy
Keilaranta 13
02150 ESPOO

Yhteyshenkilö: Heli Rissanen (puh. 040 578 7584)
sähköpostiosoite: h.rissanen@wpd.fi

wpd Finland Oy yhdessä Metsähallitus, Laatumaa kanssa

Yva-konsultti Pöyry Management Consulting Oy
PL 93
02151 ESPOO

Yhteyshenkilö: Tiina Kähö (puh. 010 332 1441)
sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi@poyry.com

Yhteysviranomainen Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
Hallituskatu 5 C
96100 ROVANIEMI

Yhteyshenkilö: Leena Ruokanen (puh. 040 738 6840)
sähköpostiosoite: etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Hankkeesta vastaava on arvioinut hankkeen ympäristövaikutukset arviointiohjelman ja siitä saamansa yhteysviranomaisen lausunnon pohjalta sekä koonnut arvioinnin tulokset ympäristövaikutusten arviointiselostukseen. Yhteysviranomainen antaa lausuntonsa arviointiselostuksesta ja sen riittävydestä.

YVA-menettely päättyy, kun yhteysviranomainen toimittaa lausuntonsa arviointiselostuksesta ja muiden kannanotot hankkeesta vastaavalle.

Tuulipuiston ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tarve perustuu Lapin ympäristökeskuksen 17.11.2008 tekemään päätökseen.

Hankkeen toteuttamista varten tarvittaviin lupahakemuksiin liitetään ympäristövaikutusten arviointiselostus ja yhteisviranomaisen siitä antama lausunto. Lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteisviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

Hanke, sen sijainti sekä esitetyt toteutusvaihtoehdot

wpd Finland Oy ja Metsähallitus Laatumaa (hankkeesta vastaavat) suunnittelevat tuulivoimapuiston rakentamista Mielmukkavaaralle Muonion noin 16 km pohjois-luoteeseen Muonion kuntakeskuksesta. Hanke käsittää kokonaisteholtaan 30 – 45 MW:n tuulipuiston (15 – 10 tuulivoimalaa, joiden yksikköteho on 3 MW) sekä 110 kV:n voimajohdon Muonion sähköasemalle, joka sijaitsee kuntakeskuksen ja Oloksen välillä kantatien 79 pohjoispuolella. Muonion sähköasema on liityntäpiste alueverkkoon. Voimajohdon pituus on noin 20-25 km. Tuulivoimalaitoksen lakikorkeus roottori mukaan lukien on noin 150 metriä.

Vaihtoehto 0: Hanketta ei toteuteta.

Vaihtoehto 1: Voimalaitoksia 15 kappaletta, yksikköteho 3 MW, arvioitu sähkön tuotanto noin 110 GWh vuodessa, huipunkäyttöaika arviolta noin 2440 tuntia vuodessa.

Vaihtoehto 2: Voimalaitoksia 10 kappaletta, yksikköteho 3 MW, arvioitu sähkön tuotanto noin 75 GWh vuodessa, huipunkäyttöaika arviolta noin 2500 tuntia vuodessa.

Vaihtoehto A: Voimajohto lähtee Mielmukkavaaran pohjoisrinteeltä ja kiertää Mielmukkavaaran itäpuolelta. Johtolinjaus liittyy olemassa olevaan 45 kV:n johtolinjaan Syväjärven ja Mielmukkajärven välissä ja jatkuu sitä myötäillen Muonion sähköasemalle. Uusi reittilinjaus poikkeaa olemassa olevasta linjasta Utkujärven pohjoisosan ja Laitakosken ylityskohdissa. Vaihtoehdossa A reitti kulkee noin 20 kilometriä olemassa olevan johdon rinnalla, kokonaan uutta johtokatua tarvitaan noin 5 kilometriä.

Vaihtoehto B: Voimajohto lähtee Mielmukkavaaran pohjoisrinteeltä ja kiertää Mielmukkavaaran länsipuolelta. Johtolinjaus sijoittuu Mielmukkavaaran ja Mielmukkavuoman välille ja jatkuu siitä etelään Yli-Muonion pohjoispuolelle valtatie 21 myötäillen. Tästä linjaus jatkaa Utkujärven pohjoispuolella Kaarnaksenvaaran eteläpuolelle, jossa se liittyy Muonion sähköasemalle johtavaan olemassa olevaan 45 kV:n johtolinjaan. Uusi reittilinjaus poikkeaa olemassa olevasta Utkujärven pohjoisosan ja Laitakosken ylityskohdissa. Vaihtoehdossa B reitti kulkee noin 15 kilometriä olemassa olevan johdon rinnalla, kokonaan uutta johtokatua tarvitaan noin 15 kilometriä.

Vaihtoehto C: Voimajohto noudattelee vaihtoehtoon B reittiä Yli-Muonion kylän länsipuolelle, jossa se kääntyy etelään ja ylittää valtatie 21 jatkuen Autioniemelle. Autioniemeltä linjaus ylittää Muonionjoen kulken Kuusisaaren ja Isosaaren etelärannalle. Isosaaren itäpäässä linjaus ylittää jälleen Muonionjoen ja jatkaa samansuuntaisesti ylittäen Utkujoen Poikkijärvenmaan länsipuolella. Tästä linjaus jatkuu etelään Lapalipalolle, jossa se kääntyy idän suuntaan ylittäen valtatie 21 Keinovuonmaan pohjoispuolella ja jatkaa Ylinenvaaran ja Iso Laitajärven välitse Keski-

nenvaaran eteläpuolelle, jossa linjaus liittyy Muonion sähköasemalle johtavaan olemassa olevaan 45 kV:n johtolinjaan. Vaihtoehdossa C reitti kulkee noin 6 kilometriä olemassa olevan johdon rinnalla, kokonaan uutta johtokatua tarvitaan noin 23 kilometriä.

Arviointimenettelyn sovittaminen yhteen muiden lakien mukaisiin menettelyihin

Hankkeen toteuttaminen edellyttää asemakaavaa. Muonion kunta on laatimassa Mielmukkavaaran asemakaavaa. Maankäyttö- ja rakennuslain mukainen kaavoitusmenettely on sovitettu yhteen yva-menettelyn kanssa. Yhteensovittamista on aikatauluissa, tarvittavissa selvityksissä ja vaikutusten arvioinnissa, vaihtoehtotarkastelussa sekä osallistumisjärjestelyissä.

Luonnonsuojelulain tarkoittama riittävä arviointi hankkeen vaikutuksista Natura-alueisiin on tehty yva-menettelyn yhteydessä. Tällä lausunnolla otetaan siten kantaa myös Natura-arvioinnin riittävyteen. Myös Metsähallituksen luontopalvelut on esittänyt kantansa antamassaan lausunnossa.

Poronhoitolain 53 §:n mukaan suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä valtion viranomaisten on neuvoteltava paliskunnan kanssa. Asiassa järjestettiin yksi neuvottelu, johon osallistui Metsähallitus valtion maan haltijana, Muonion paliskunta, Paliskuntain yhdistys, hankkeesta vastaava, Muonion kunta ja myös yva-yhteysviranomaisena toimiva silloinen Lapin ympäristökeskus. Toteutetun kaltaista laajapohjaista neuvottelumenetelyä pidettiin hyvänä.

ARVIOINTISELOSTUKSESTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

wpd Finland Oy on toimittanut 26.4.2010 Mielmukkavaaran tuulipuisto-hankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostuksen Lapin ELY-keskukselle. Tuulipuiston ympäristövaikutusten arviointiselostus ja erilliset raportit sekä kuulutus on asetettu nähtäville Muonion kunnanvirastossa ja Lapin ELY-keskuksessa sekä internetissä www.ely-keskus.fi > Alueelliset ympäristökeskukset > Lappi > Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > (Kohdasta Ennen vuotta 2010 viereille tulleet ja päättyneet YVA-hankkeet) Vireillä olevat YVA-hankkeet > Mielmukkavaaran tuulipuisto 10.5.2010 alkaen koko arviointimenettelyn ajaksi. Arviointiselostusta koskeva kuulutus on julkaistu Lapin Kansassa ja Pohjolan Sanomissa 9.5.2010 ja Luoteis-Lapissa 6.5.2010. Virallinen nähtävilläoloaika oli 10.5.- 9.7.2010, jona aikana lausunnot ja mielipiteet tuli toimittaa Lapin ELY-keskukseen.

Arviointiselostukseen ja YVA-erillisselvityksiin on voinut tutustua myös Muonion kunnankirjastossa ja yhteispohjoismaisessa kirjastoautossa.

Lausuntopyynnöt

Lapin ELY-keskus on pyytänyt lausuntoa arviointiohjelmasta Muonion kunnalta, Lapin liitolta, Metsähallitus, Lapin luontopalveluilta, Enontekiön kunnalta, Museovirastolta, Tornionlaakson maakuntamuseolta, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta, Rajavartiolaitokselta, Lapin rajavartiostolta, Ilmavoimien esikunnalta, Lapin luonnonsuojelupiiriltä, Lapin lintutieteellinen yhdistys ry:ltä, Finavia Enontekiön lentoasemalta,

Harrinivan Lomakeskukselta, Lapin Safareilta, Lapland Hotels:ilta, Luoteis-Lapin matkailuyhdistys ry:ltä, Tunturi-Lapin kehitys ry:ltä, Muonion sähköosuuskunnalta, Kätkäsuvannon kyläyhdistykseltä, Ylimuonion kylätoimikunnalta, Muonion Paliskunnalta, Muonion paliskunta/Yläperän tokkakunnalta, Paliskuntain yhdistykseltä, Muonion riistanhoitoyhdistykseltä, Ylimuonion Kairamiehet ry:ltä, Maahiset ry:ltä ja Kätkäsuvannon metsästäjiltä.

Ympäristöministeriölle on lähetetty 3.5.2010 aineisto Ruotsin kuulemista varten. Ympäristöministeriöstä on saapunut 13.7.2010 Naturvårdsverketin lausunto ruotsalaisten kannanotoista.

Arviointiselostuksesta on annettu yhteensä kahdeksan lausuntoa Suomesta ja kaksi Ruotsista. Arviointiselostuksesta annetut alkuperäiset lausunnot säilytetään Lapin ELY-keskuksessa. Kopiot lausunnoista on toimitettu hankkeesta vastaavalle. Jäljemmin esitetään yhteenveto lausunnoista. Mielenkiintoa ei ole esitetty.

Yleisötilaisuus

Hankkeesta on järjestetty yleisötilaisuus 25.5.2010 Muonion yläkoulun auditoriossa. Yleisötilaisuudesta ilmoitettiin kuulutuksessa 6.5.2010 Luoteis-Lapissa ja 9.5.2010 Lapin Kansassa ja Pohjolan Sanomissa. Yleisötilaisuudessa oli yleisöä noin 65 henkilöä.

Arvioinnin tuloksista eniten keskustelua herättäviä aiheita olivat:

- Vaikutukset maisemaan; erityisesti Muoniossa, Kätkäsuvannossa ja Kajangissa
- Vaikutukset matkailuelinkeinoon; alueen houkuttavuus, tulevat investoinnit alalla
- Hankkeen hyödyt paikallisille asukkaille
- Tuulivoimaloiden melu; melun taso ja leviäminen
- Vaikutukset alueen lintuihin
- Mielmukkavaaran tuulisuuden riittävyys
- Tuulipuiston elinkaari

Tilaisuudessa esitettiin seuraavia kysymyksiä ja kommentteja:

- Tuulipuisto aiheuttaa haittaa Kajangin kylän maisemalle ja laskee kiinteistöjen arvoa
- Muonion suunnasta tuulipuisto jää keskiyön auringon eteen
- Miksi ulkomaalainen yritys haluaa rakentaa pienen tuulipuiston Suomeen? *Vastaus: wpd:llä on toimintaa useissa maissa ja Suomessakin useita hankkeita.*
- Minkälaisista hyötyä hankkeesta on paikallisille? Maisemahaitta pitäisi korvata paikallisille asukkaille. *Vastaus: Selvitetään mahdollisuutta, että paikalliset voisivat osallistua tuulipuistoinvestointiin.*
- Onko hankkeen negatiivisia vaikutuksia aluetalouteen, erityisesti matkailuelinkeinoon, arvioitu? Miten hanke vaikuttaisi alueen matkailualan investointeihin alueella ja esimerkiksi Ylläksen ja Levin toimintaan? *Vastaus: Haastava arvioitava, johon liittyvät selvitykset jatkuvat.*
- Minkä vuoksi rakennetaan maalle eikä merelle, jossa tuulee paremmin? *Vastaus: Merelle rakentaminen on vastaavasti kalliimpaa.*
- Onko hanke tarpeellinen uusien ydinvoimasuunnitelmien lisäksi? *Vastaus: Uusiutuvalle energialle on omat kansalliset tavoitteensa, joita ydinvoiman rakentaminen ei muuta.*

- Miten voidaan tietää, mitä tuulipuiston alueelle tapahtuu tuulivoimaloiden käyttöänsä päättymisen jälkeen? *Vastaus: Lainsäädännön mukaan YVA-menettelyssä tulee tarkastella hankkeen elinkaarta, jonka vuoksi se on YVAssa esitetty niin kuin se nyt on.*
- Onko tutkimustuloksia, joiden mukaan Mielmukkavaara on riittävän tuulinen paikka tuulipuistolle? *Vastaus: Tuulimittaukset ovat käynnissä ja jatkuvat edelleen. Tuulipuisto rakennetaan vain, jos tuulisuus on riittävä.*
- Velvoittaako maakuntakaava Metsähallitusta tuulipuistohankkeen kehittämiseen Mielmukkavaaralle? *Vastaus: Ei velvoita, mutta viranomaisten tulee edistää kaavan toteutumista.*
- Miten melun tasoa voisi havainnollistaa? *Vastaus: YVA-selostuksessa on luetteloita melun tasoa eri lähteistä. Kuuskausa on tasoltaan 30–40 dB ja normaali puhe noin 50–60 dB. Tuulivoimaloiden melu on luonteeltaan kuitenkin erilaista kuin tasainen melu.*
- Oloksen tuulipuiston melu on miellyttävää suhinaa.
- Miten eläimet suhtautuvat tuulivoimaloista kuuluvaan meluun?
- Voiko vesistöjen ylityksissä voimalinjan korvata vesistökaapelilla? Voisiko voimalinjalla käyttää uutta teräspylvästä, jonka vaatima aukea on kapeampi? *Vastaus: Vesistökaapeli vesistöjen alituksissa on mahdollisuus, jota tarkastellaan. Teräspylvään mahdollisuus on tiedossa, mutta se on uusi asia, jota on vasta aloitettu selvittämään.*
- Keski-Eurooppalaiset turistit tulevat matkailemaan erämaamaisemaan, jossa ei ole tuulivoimaloita. Tuulivoimalat tekevät alueen hahmottamisesta helpompaa, jolloin turisteille ei tule nykyistä laajan erämaa-alueen tunnelmaa safareilla.
- Sonkavaara on myös merkitty maakuntakaavaan tuulipuistoalueena. Se vaikuttaisi toteutuessaan myös Kätksuvannon kylän maisemaan.
- Miten tuulipuistoa voidaan suunnitella alueelle, jolla pesii kotka? *Vastaus: Kotkan pesintää seurataan lisätiedon saamiseksi.*
- Vaikuttavatko tuulimyllyt Mielmukkavaaran alueen riekkoparviin? *Vastaus: Eivät vaikuta. Riekot lentävät roottorin lapojen pyörimiskorkeuden alapuolella.*
- Voidaanko norjalaisia tutkimustuloksia lintujen törmäysriskistä soveltaa Suomeen erilaisten olosuhteiden vuoksi? *Vastaus: Voidaan soveltaa riittäväällä tarkkuudella.*

Lausunnot

1. Muonion kunnanhallitus

Kunnanhallitus kannattaa yksiselitteisesti tuulivoimaa uudistuvana energialähteenä sekä tuntee ja myöntää kansallisen osavastuunsa valtioneuvoston hyväksymän kansallisen ilmastostrategian suhteen. Sosio-ekonomisesti strategian mukainen tuulivoimarakentaminen on kuitenkin järkevintä keskittää tuulisimmille ja vähiten mm. maisemahaittaa tuottaville alueille, esimerkiksi merialueille.

Näytettäessä alun perin vihreää valoa Mielmukkavaaran tuulipuiston tutkimiseen ja mahdolliseen rakentamiseen kunnassa on todettu niin tuulipuiston kuin sähkölinjojenkin muodostavan herkässä ympäristössä sen suuruisen maisemahaitan, että toteutuessaan se tulee korvata täysimääräisenä kunnan asukkailla. Koko ympäristövaikutusten arviointimenettelyn aikana ei ole ilmeisesti enempää maanomistaja kuin tuleva yhtiökään halunnut löytää neuvottelukumppania, jolla olisi ollut asian suhteen minkäänlaisia neuvotteluvaltuuksia. Asia on ollut kunnan kannalta periaatteellisesti tärkein, mutta sitä ei ole edes mainittu asiakirjoissa.

YVA laajoine tutkimuksineen on muutoinkin puutteellinen. Luontoselvityksistä puuttuvat riittävät tiedot ja arviot vaikutuksista havaittujen petolintujen osalta. Ainakaan viimeisimpään yleisötilaisuuteen mennessä ei ollut saatu riittäviä selvityksiä tuulipuiston vaikutuksista metsästyksen.

Kunnanhallituksen käsityksen mukaan YVA:ssa pitää näkyä arvio kokonaistaloudellisesta vaikutuksesta. Lähes täysin matkailuelinkeinon menetykset erämaamaisuuden ja kaukomaiseman menettämisessä on jätetty selvittämättä ja arvioimatta. Kuitenkin matkailuelinkeinon vuotuinen tuotto vaikkapa verotuloina on monin kerroin suurempi kuin myllyjen koko elinkaaren mukainen tuotto.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa ei otettu kantaa alueen, mm. Mielmukan, Kajangin ja Kängäsenjärven, tonttien ja maanarvon alenemiseen maisemahaitan takia. Arvion olisi voinut varmentaa vaikka valtakunnan keskeisiltä kiinteistöyhtiöiltä.

Jos YVA-menettelyn jälkeen päädytään – sitten kun korvauskysymykset on asiallisesti ratkaistu – alueen kaavoitukseen ja Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentamiseen, mahdollisimman suurella osalla vesistöjä ja muilla pahiten näkyvillä alueilla linjat tulee toteuttaa kaapelointina. Linjojen pylvästyksissä edellytetään käytettävän myös uusia teräspylviä, jolloin näkyvyyshaitta oleellisilta osin vähenee.

2. Lapin liitto

Mielmukkavaaran tuulipuistoalueella on voimassa 23.11.1999 vahvistettu Tunturi-Lapin seutukaava (maakuntakaavan oikeuksin 1.1.2010 alkaen). Tunturi-Lapin maakuntakaava on hyväksytty Lapin Liiton valtuustossa 25.11.2009 ja saatettu ympäristöministeriön vahvistettavaksi. Molemmissa maakuntakaavoissa Mielmukkavaara on osoitettu maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi, johon on rajattu tuulivoimaloiden alue (tv 2367). Alue soveltuu hyvin valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaan tuulivoiman hyödyntämiseen. Tunturi-Lapin maakuntakaavassa Jäämeren rata on osoitettu raideliikenteen kehittämiseksi selvitettäväksi yhteydeksi, jonka maakuntakaavallinen tavoite on osoittaa raideliikenteen yhteyden selvitystarve Kolarista Norjaan. Siten etäisyys Mielmukkavaaran ei ole paikkatiedollisesti täsmällisesti määriteltävissä maakuntakaavan perusteella.

Maakuntakaavoitustyön yhteydessä on todettu, että tuulivoimaloiden merkittävimmät visuaaliset vaikutukset kohdistuvat valtakunnallisesti arvokkaaseen Kajangin maisema-alueeseen. Mielmukkavaara avautuu suoraan kylään ollen näin merkittävä osa kylämaisemaa. Suunnittelussa on huomioitava maisemahaitat Kajangin kylään, Revontulten tielle ja rajan yli Ruotsiin. Haitallisia vaikutuksia tulee pyrkiä lievittämään. Valokuvasovitteet ja näkemäalueanalyysi havainnollistivat hyvin alueella tapahtuvia maisemallisia muutoksia.

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa esitetyistä voimajohdon linjausvaihtoehdoista VE A kulkee eniten olemassa olevaa voimanjohtolinjaa pitkin ja on siten maakuntakaavan tavoitteen mukainen. Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden erityistavoitteissa on mainittu, että voimanjohtolinjauksissa on ensisijaisesti hyödynnettävä olemassa olevia johtokäytäviä.

Lapin maakuntasuunnitelmassa 2030 on linjattu Lapin kehittämisen pitkäaikaiset tavoitteet. Tuulivoimapuistojen osalta pyritään keskitettyihin ratkaisuihin ja sovittamaan toiminta yhteen matkailun, luonnonsuojelun sekä porotalouden kanssa. Tunturi-Lapin maakuntakaavan yhtenä tavoitteena on maakunnan omien uusiutuvien luonnonvarojen tuotannon lisääminen, johon myös tuulivoiman rakentaminen kuuluu.

3. Metsähallitus Lapin luontopalvelut

Tuulipuistoalue on valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukainen. Vahvistetussa Tunturi-Lapin maakuntakaavassa alue on osoitettu tuulivoiman tuotantoalueeksi.

Lapin luontopalvelujen näkemyksen mukaan ympäristövaikutusten arviointi on tehty aiemmin hyväksytyn ohjelman mukaisesti ja selostus on laadittu ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain ja asetuksen mukaisesti. Selvitykset ja arvioinnit on tehty ammattitaitoisesti, huolellisesti ja hyviin käytettävissä oleviin tietolähteisiin ja menetelmiin perustuen. Selostuksesta ja sen erillisselvityksistä saa hyvän ja monipuolisen kuvan tuulipuiston eri vaihtoehtojen arvioitavissa olevista ympäristövaikutuksista.

Mielmukkavaaran tuulipuiston rakentaminen muuttaa alueen maankäyttöä, sillä tällä hetkellä vaara on täysin rakentamaton. Alueelle rakennetaan tieyhteys ja puusto raivataan kunkin tuulivoimalan ympäriltä enintään noin hehtaarin alalta. Tuulivoimaloiden pystyttäminen muuttaa laajalla alueella näkymiä kohti Mielmukkavaaraa, jokilaakson maisemakokonaisuuden luonnetta, Mielmukkavaaran asemaa maisemakokonaisuudessa sekä jokilaaksoon tukeutuvan ihmistoiminnan vyöhykkeen rajautumista ja luonnetta. Suurin paikallinen vaikutus kohdistuneekin juuri ihmisten kokemaan maisemakuvaan. Lähialueen asukkailla on päälimmäisenä huoli matkailuelinkeinon, maiseman ja luonnon säilymisestä. Nämä vaikuttavat koko Muonion kunnan elinkeinoelämään, koska matkailu kerannaisvaikutuksineen on keskeisessä asemassa seudulla. Tuulipuistohanke ei estä matkailun operatiivista toimintaa suoraan, vaan vaikutus on lähinnä välillinen erämaavaikutuksen heiketessä maisemavaikutuksen myötä. Nykyisin erämaaluonteisesta alueesta muodostuu tuulipuiston toteutuessa rakennettu ympäristö. Paikallisten asukkaiden, matkailijoiden ja matkanjärjestäjien suhtautuminen on kuitenkin yksilöllistä ja se todennäköisesti muuttuu ajan myötä myönteisempään suuntaan.

Tuulipuistosta ei aiheudu selostuksen mukaan kokonaisuudessaan merkittäviä vaikutuksia kasvillisuuteen, eläimistöön tai luonnon monimuotoisuuteen. Tosin tiestön rakentaminen sekä puuston poistaminen voimaloiden alta aiheuttaa jossain määrin luontoalueen pirstoutumista. Linnuston elinympäristöt muuttuvat paikallisesti, mutta vaikutusten arvioidaan olevan kokonaisuudessaan vähäisiä paikallis- ja muuttolinnustoon. Tuulipuistolla voi olla eniten vaikutusta päiväpetolintuihin, joiden reviirillä se sijaitsee ja joilla on sen vuoksi törmäysriski. Hankkeen toteutuessa luontoon kohdistuvista seurannoista linnustovaikutuksiin tuleekin panna erityistä painoa. Voimajohdon vaikutukset linnustoon ovat kokonaisuutena vähäisiä lukuun ottamatta reittivaihtoehtoa C, joka lisää huomattavasti törmäysriskiä Muonionjoen sekä Muonionjärven-Utkuojen alueella. Vaihtoehto C on sen vuoksi selvästi huonoin.

Tässä yhteydessä tehtiin myös tuulipuistohankkeen Natura-arvioinnin tarveharkinta Muonionjärven-Utkujoen, Pallas-Ounastunturin ja Tornionjoen-Muonionjoen vesistöalueen Natura 2000-alueista. Tarveharkinnassa tultiin siihen johtopäätökseen, että hankkeen vaikutukset em. Natura 2000-alueisiin ovat kokonaisuudessa niin vähäisiä, että varsinainen Natura-vaikutusten arviointia ei tarvita. Tästä poikkeuksena on voimajohdon reittivaihtoehto C, jolla on todennäköisesti heikentäviä vaikutuksia ensin mainittuun Natura 2000-alueeseen. Mikäli sen suunnittelua jatkettaisiin, tulisi suorittaa varsinainen Natura-arviointi. Lapin luontopalvelut yhtyy tähän käsitykseen.

Molemmat tuulipuistovaihtoehdot 1 (15 tuulivoimalaa) ja 2 (10 tuulivoimalaa) ovat selostuksen mukaan useimmilta vaikutuksiltaan varsin samankaltaisia ja vaihtoehtojen erot ovat vähäisiä. Kuitenkin joidenkin, kuten melu- ja maisemavaikutusten, vaikutusalue on hieman laajempi vaihtoehdossa 1 suuremman tuulivoimalamäärän vuoksi. Ympäristövaikutusten arvioinnissa ei todettu sellaisia haitallisia ympäristövaikutuksia kummallakaan tuulipuistovaihtoehdolla, että niitä ei voitaisi hyväksyä tai lieventää hyväksytylle tasolle. Lapin luontopalvelujen käsityksen mukaan tuulipuistovaihtoehdot ovat näin ollen ympäristöllisesti toteuttamiskelpoisia.

Voimajohdon reittivaihtoehdoista vaihtoehdossa A joudutaan rakentamaan vähiten uutta voimajohtokäytävää. Täten se on ympäristövaikutuksiltaan vähiten haitallisena suositeltava vaihtoehto. Erot vaihtoehdon B kanssa eivät kuitenkaan ole suuria. Siten sekä vaihtoehto A että B ovat Lapin luontopalvelujen käsityksen mukaan ympäristöllisesti toteuttamiskelpoisia. Sen sijaan vaihtoehto C on selvästi haitallisimpana syytä hylätä, kuten on päätetty tehdäkin.

Lapin luontopalvelut pitää arviointiselostusta riittävänä ja yhtyy selostuksen loppupäätelmään, että hanke on ympäristövaikutustensa osalta toteuttamiskelpoinen huolellisella jatkosuunnittelulla ympäristöselvityksen tulokset ja havainnot huomioon ottaen. YVA-menettelyn yhteydessä käynnistettyä vuoropuhelua haitallisten vaikutusten ehkäisy-, lieventämis- ja kompensointikeinoista eri sidosryhmien kanssa on aiheellista jatkaa.

4. Museovirasto

Arviointiselostuksessa ja sen liitteenä olevissa erillisselvityksissä on perusteellisesti esitetty hankkeen vaikutuksia kahden vaihtoehdon valossa.

Tuulivoimaloiden ja voimajohdon näkyvyys ympäristössä on merkittävä ja ne muuttavat monella tavalla maisemanäkymiä. Selvitystyö on rakennetun ympäristön näkökulmasta ollut Museoviraston näkemyksen mukaan riittävää päätöksenteon pohjaksi. Hankealueen selvityksissä ei myöskään ole todettu muinaismuistolain (295/63) nojalla rauhoitettavia kiinteitä muinaisjäänöksiä, joihin tuulipuistohankkeella olisi vaikutusta.

5. Lapin rajavartiosto

Lapin rajavartiostolla ei ole lausuttavaa arviointiselostukseen.

6. Lapin luonnonsuojelupiiri ry

Lapin luonnonsuojelupiiri kannattaa Mielmukkavaaraan suunnitteilla olevaa tuulivoimapuistoa kunhan haittojen ehkäisemisestä ja lieventämisestä tehdään tarkemmat suunnitelmat ja seurantaohjelmaa tarkennetaan.

Ympäristövaikutusten arviointiselostus osoittaa, että ympäristövaikutuksia on tutkittu hyvin huolellisesti. Selostuksessa ei kerrota milloin kasviekartoitus on tehty. Lisäksi saamiemme tietojen mukaan muuttolintukartoitus tehtiin kaksi viikkoa myöhässä keväällä 2009. Lintujen vuosittaisvaihtelun vuoksi yhden vuoden maastoinvestointi ei anna pohjaa kovin suuriin yleistyksiin. Maastokäynien lisäksi tietoja kuitenkin täydennettiin eri lähteistä. Vain arktisten vesilintujen muutosta ei ennakotietoja ollut käytössä lainkaan. Myös pesimälinnustoista on liian vähän tietoa yleistysten tekemiseen. Luvussa 7 ei mainita lainkaan kansainvälistä sopimusta kosteikkoluonnon vaalimisesta (Ramsarin sopimus 1971 ja Rion sopimus 1992) ja yleissopimusta muuttavien luonnonvaraisten eläinten vaalimisesta. Näin ollen näiden sopimusten vaikutuksia tarkastelualueeseen ei ole otettu huomioon.

Hyvin tarkkojen ja huolellisten tutkimusten ja kuvausten perusteella olisi odottanut, että haittojen ehkäisemisen kuvaukseen olisi myös paneuduttu paremmin. Linnustoa häiritseviä vaikutuksia voidaan lieventää töiden ajoittamisella ja kohdentamisella. Ilmeisesti pesimisaikeiden rakennustoimintaa kuitenkin on. Otetaanko siis huomioon lintujen pesimäajat, mutta ei muiden eläinten ja mitä se käytännössä tarkoittaa?

Vaihtoehto C:n poisjättäminen on hyvin perustelua. Olisi ollut suotavaa, että luvussa 11 oltaisiin kuvattu tarkemmin, miten esimerkiksi Isolompolon suoalueen ja yleensäkin voimajohtoreittien alle jäävien kosteikkoalueiden vesitalous muuttuu ja voidaanko sitä jotenkin ennaltaehkäistä?

Alueella esiintyy myös harvakseltaan luontodirektiivin IV(a) laji saukko. Onko saukon elinalueet kartoitettu tarkemmin, jotta tiedetään ottaa ne suunnittelussa ja rakentamisvaiheessa huomioon?

Matkailun osalta olisi suotavaa, että tuulivoimayhtiö on mukana aktiivisesti ja osallistuu kustannuksiin, kun etsitään uusia matkareittejä menetettyjen rinnalle, sekä rakentaa uuden laavun reitin varrelle.

Myös sosiaalisten vaikutusten haittojen ehkäisemisessä ja lieventämisessä olisi toivonut enemmän ideoita. Lisäksi selostuksessa ei vastata mitenkään arviointiohjelman yhteydessä esitettyihin vaatimuksiin maa-kaapeloinnista. Sivulla 135 on suositeltu, että linnuston törmäysriskin kannalta paras ratkaisu olisi johtoreitin kaapelointi Ylisen Utkujärven koillispuolelta osalta. Kaikki maisemallisesti arat vesistöt tulisi myös maa-kaapeloida. Liitteen 2/5 kartassa näyttää siltä, että vanha voimalinja kiertää linnustollisesti merkittävän alueen Ylisen Utkujärven koillispuolelta, mutta uusi linjaus (sekä VEA että VEB) menisi vesistön yli. Selostuksessa ei ole kuitenkaan missään mainintaa siitä. Ihmetystä herättää myös, miksi luvussa 11 ei puhuta mitään porotaloudesta?

Seurantaohjelma on vaatimaton suhteessa muuhun selvitystyöhön. Koska arktisista muuttolinnuista ja alueen pesimälinnuista löytyi niin vähän ennakotietoa, olisi paikallaan, että seuranta jatkettaisiin edellä-

mainittujen lisäksi myös päiväpetolintujen osalta jo ennen rakentamista ja rakentamisen jälkeisinä vuosina niin kauan, että voitaisiin sulkea pois vuosittaiset vaihtelut.

7. Paliskuntain yhdistys

Suomen poronhoitoalueella ei ole aiemmin ollut tuulivoimaloita näin laajassa mittakaavassa kuin mitä nyt suunnitellaan Muonion kuntaan, Muonion paliskunnan alueelle. Tuulipuiston rakentaminen koskee Muonion paliskuntaa, jonka suurin sallittu eloporomäärä on 6 000. Mielmukkavaaran alueella paimentaa poroja niin kutsuttu Yläalueen tokkakunta, jonka paimennuksessa on poroja ollut vuosittain noin 1 500. Tuulipuistosta aiheutuva haittaa kohdistuu Yläalueen tokkakunnan poronhoitoon eli kyseessä on vain muutaman perheen elinkeino. Tuulivoimapuiston vaikutukset kohdistuisivat n. 10 henkilön pääasialliseen toimentuloon ja elinkeinoon.

Paikallinen Muonion paliskunta menettää tuulipuistovoimalle ja sen vaatimalle infrastruktuurille varatun alueen lisäksi näiden vaikutusalueet. Se on paljon enemmän kuin YVA-selostuksessa mainittu tuulivoimalalle varattu noin 350 hehtaaria.

Mielmukkavaaran tuulipuisto on sijainniltaan keskellä Muonion paliskuntaa. Tuulipuistot, tiestöt ja voimalinjat pirstovat poroille tärkeätä laidun- aluetta.

Erityisesti poronhoitoon tarkoitettu alue

Muonion paliskunta sijaitsee erityisesti poronhoitoon tarkoitettulla alueella, jossa maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle ja maan luovuttaminen ja vuokraaminen tällä alueella saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maanomistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista (PHL 2 §).

Vapaa laidunnusoikeus

Vapaa laidunnusoikeus on edellytys kannattavalle poronhoidolle. Se on tarkoitettu ja tunnustettu pysyväksi oikeudeksi. Se on turvattu lain tasoisella säädöksellä (PHL 3 §). Se tarkoittaa porolle oikeutta ottaa ravintonsa vapaasti luonnosta, poikkeukset on lueteltu laissa.

Poronhoidon harjoittamisedellytykset voidaan rinnastaa yleiseen etuun, kuten on tehty maastoliikennelain esitöissä. Tämä vahvistaa poronhoidon asemaa ja oikeutusta erityisesti poronhoitoon tarkoitettulla alueella. Poronhoitoa ei ole käsitelty arviointiselostuksessa yleisenä etuna.

Turvallisuusasiat

Tuulivoimalapuiston alueella harjoitetaan poronhoitoa. Poronhoitotöiden suorittaminen ja poronhoitajien liikkuminen on oltava turvallista kaikissa tuulivoimalapuiston vaihtoehdoissa. Esimerkiksi voimajohtojen merkinnot ns. lintupalloilla on välttämätöntä myös poroelinkeinoja ajatellen. Tämä tulee kysymykseen porojen kokoamistyössä helikopterilla. Liikenne- ja voimalinjakäytöt kasvattavat onnettomuusriskejä alueella. Näiden riskien ja uhkien hallintaa ei ole kuvattu eikä selvitetty riittävästi YVA-selostuksessa.

Laidunmenetyksistä korvauksia

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen Mielmukkavaaran tuulipuiston poroselvityksessä sivulla 29 on laskettu laidunmenetyksiä ja siitä saatavia rahallisia korvaussummia. Paliskuntain yhdistys toteaa, että ei ole YVA:n erillisselvityksen tavoite ja tehtävä tässä vaiheessa laskettaa eumäärä laidunmenetyksistä. Muissa erillisselvityksissä korvauksia eumäärällisesti muille elinkeinoille ja maankäyttäjille ei ole esitelty. Paliskuntain yhdistys kritisoi tätä edellä mainittua seikkaperäistä kohtaa.

Mielmukkavaaran tuulipuiston ympäristövaikutusten arviointiseostuksessa sivulla 10 todetaan, että vaikutukset poroelinkeinoon ovat laidunalueen menetys enimmillään 469 hehtaaria. Lisäksi todetaan, että se vastaa enimmillään noin 50 poron talvi- ja kesälaitumien menetystä ja voimajohtokäytävät aiheuttavat myös jonkin verran laidunmenetyksiä ja –muutoksia. Paliskuntain yhdistys huomauttaa, että edellä mainittu noin 50 poron laidunmenetys voi tarkoittaa, että laidunmenetys koskee vain muutaman osakkaan poroja ja niiden laidunmenetystä, joten silloin haitta on paljon suurempi. Haittaa ei pidä näin ollen vähätellä ja minimoida selostuksessa.

Korvaussummien käsittely ja laskenta kuuluu myöhempään ajankohtaan ja on maanomistajan ja paliskunnan välinen asia. YVA:ssa voidaan ja kuuluukin todeta, että Muonion paliskunta tulee vaatimaan laidunmenetyksistä korvauksia vuositasolla ja se on hyvä saattaa tiedoksi jo hankkeen alkuvaiheessa.

Paliskuntain yhdistys korostaa, että asiantuntija-arvio olisi pitänyt tehdä siinä laajuudessa, että kuullaan useampia porotutkimuksen asiantuntijoita ja tutkijoita eri laitoksista (METLA, Arktinen keskus, yliopistot jne.), jotta olisi saatu laajempi asiantuntemus asiaan. Paliskuntain yhdistys pitää hyvänä, että naapurimaiden tutkimukset ja niiden tulokset sekä kokemukset on huomioitu vaikutusten arvioinnissa. Paliskuntain yhdistys pitää hyvänä myös sitä, että tuulivoimapuiston aiheuttamia vaikutuksia poronhoidolle selvitettiin laajemmin kuin missään muussa YVA:ssa aikaisemmin.

Vahinkojen ja haittojen korvaaminen

Kaikki tuulipuiston aiheuttamat välilliset ja välittömät kustannukset, haitat ja vahingot, myös ennalta arvaamattomat myöhemmin ilmenevät, tulee korvata paliskunnalle täysimääräisesti täyden korvauksen periaatteella.

Tuulipuistoyhtiö tai kolmas osapuoli, jolle toiminta osittain tai kokonaan mahdollisesti siirretään, tulee vastuuttaa korvaamaan toiminnasta aiheutuvat vahingot. Lupaehdot, kuten myös paliskunnan ja tuulipuistoyhtiön keskenään tekemät sopimukset tulee saattaa lupapäätöksen kautta rasisitteen omaisesti sitomaan myös mahdollista kolmatta osapuolta. Tuulipuistoyhtiön tulee toiminnassaan ottaa poronhoito huomioon. Mahdollisessa lupapäätöksessä vastuulliset toimijat tulee velvoittaa toimimaan tavalla, jolla vahingot ja haitat pienennetään tai vältetään kokonaan.

Vaihtoehto VEA

Muonion paliskunta on ilmaissut, että vaihtoehto VEA aiheuttaa poronhoidolle suuremmat haitat kuin väylän varteen sijoitettavat linjaukset.

Paliskuntain yhdistys korostaa, että Muonion paliskunnan vaihtoehto on huomioitava jatkokäsittelyissä. Paliskuntain yhdistys tukee paikallisen paliskunnan vaihtoehtoa.

Neuvotteluvollisuus

Paliskuntain yhdistys korostaa viranomaisten neuvotteluvollisuutta. Valtion viranomaisten on neuvoteltava paliskunnan edustajien kanssa suunnitelluissaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä (poronhoitolaki 53 §).

8. Kätkäsvannon kyläyhdistys

1. Asukaskyselyt on toteutettu liian aikaisin, koska vastaajilla ei ole voinut olla kyselyjen tekoaikana selkeää kuvaa siitä, miten valtavat mittasuhteet tuulivoimaloilla olisi, miten ne ja myös voimalinjat erottuisivat maisemasta, miten paljon Mielmukan lakialuetta myllerrettäisiin, ja mitkä olisivat vaikutukset alueen luontoon. Kysely olisi pitänyt toteuttaa vasta ympäristövaikutusten arvioinnin lopullisesti valmistuttua.

2. Arviointiohjelmassa julkaistut havainnekuvat tuulivoimaloista ja voimalinjoista maisemassa ovat edelleen harhaanjohtavia, vaikka niistä protestoitii eri kuulemis- ja osallistamistilaisuuksissa. Suuressa osassa kuvia on käytetty maisemapohjina laajakulmaobjektiivilla otettuja kuvia, jolloin tuulimyllyt häipyvät etäisyyteen. Asia olisi ollut helposti korjattavissa rajaamalla olemassa olevat kuvat vastaamaan ihmissilmän näkemää (n. 55 mm:n polttovälisen kino-objektiivin kuvakulmaa). Tästä on pääteltävä, että kuvilla johdetaan ihmisiä tarkoituksellisesti harhaan.

3. Kätkäsvannon kylästä, jonne voimalat näkyisivät käytännössä lähes joka talouteen, ei ollut havainnekuvaa lainkaan. Ainoat havainnekuvat Mielmukan pohjoispuolelta olivat Antinpalosta ja Ruotsin puolelta Kätkesuandosta. Sensijaan Ruotsin puolelta oli useita kuvia alemmaa rajan tuntumasta. Kätkäsvanto on kuitenkin kylistä selvästi suurin maisemahaitan kärsijä.

4. Arvioinnissa ei ole otettu minkäänlaista kantaa kiinteistöjen arvon alenemiseen tuulivoimaloiden maisemahaitan vuoksi. Arvon aleneminen on kuitenkin selviö, joten sitä olisi tullut tutkia perusteellisesti. Selitykseksi ei riitä, ettei maisemahaitoista ole ollut tapana korvata mitään. On kohtuutonta "maksattaa" tuulivoiman tuotantoa yksittäisillä kiinteistönomistajilla, joille vahingot voivat olla jopa kymmeniätuhansia euroja. Esimerkiksi Kätkäjärven ja Muonionjoen rannoilla sekä yleensä Pallaksen länsipuolisilla alueilla on vielä runsaasti tilaa loma-asutukselle, mutta voimalat tulisivat haittaamaan tonttikauppaa.

5. Mielmukkavaaran luontoselvitys oli vielä keskeneräinen YVA-selvityksen valmistuttua. Päiväpetolinnuista maakotkan pesäpaikkaa selvitetiin vielä ainakin kesäkuun puolimaissa. Mielmukassa on vanha maakotkan pesä piekanan käytössä, mutta koska kotkaparista on runsaasti tuoreita havaintoja, on ilmeistä, että kotkilla on uusi pesä jossain vaaran alueella. Myös kalasääksi on pesinyt Mielmukassa ja merikotkista on havaintoja. On selvää, että voimalat ovat suuri riski juuri kookkaille päiväpetolinnuille, kuten esimerkit mm. Norjasta kertovat. Vaaran alueella on tavattu myös suurpetoja, kuten karhuja ja ilveksiä. Jälkihavaintoja on tehty myös ahmasta.

6. Mielmukkavaara on Muonion parhaita hirvien ja maalintujen pyynti-alueita. Vaara sijaitsee hirvien talvi- ja kesälaidunten muuttoreitillä. Tuulipuistolla tulisi olemaan haitallinen vaikutus alueen metsästysoloihin.

7. Mielmukan lakialue myllertyisi selvityksen mukaan lähes 500 hehtaarin alueelta. Voimala- alueen ja tiestön maisemoinnista ei ole selvityksiä, ei myöskään siitä, millaiseen kuntoon lakialue jäisi voimaloiden käyttöiän täytyttyä. Ennallistaminen täysin luonnontilaan ei ole mahdollista, sillä pelkästään voimaloiden jalustat ovat valtavia betonimöykkyjä, jotka eivät katoa koskaan.

8. Vaaran kautta kulkee merkitty vaellusreitti Kätksuvannon Pekkalasta Mielmukkajärven Hietalaan ja Ylimuonioon. Mielmukan lakialue on poikkeuksellisen laaja ja monimuotoinen lampineen ja kalliojyrkänteineen ja sellaisena erittäin upea retkeilykohde. Reitti menettäisi täysin merkityksensä luontokohteena, jos tuulivoimalat rakennettaisiin.

9. Hakkuilta säästetyt Muonion pohjoisosien aarnimetsät ovat erämaisina alueen tärkein luontomatkailukohde. Mielmukkavaaran molemmin puolin kulkevat kelkka- ja koiravaljakkoreitistöt. Tuulimyllyt tulisivat hallitsemaan kaukomaisemaa koko Muonion pohjoisosassa. Muonion tärkein ja kehittyvin elinkeino on luontoon tukeutuva matkailu, eikä sen kehitysmahdollisuuksia saa vaarantaa maisemaa muokkaavilla hankkeilla. YVA- selvityksessä oli haastateltu matkailijoita tuulivoimaloiden vaikutuksista, mutta otanta oli niin pieni, ettei siitä tule vetää minkäänlaisia yleistäviä johtopäätöksiä.

10. Tuulipuiston toteuttaminen pienentäisi porolaitumia sekä vaaran lakialueella että voimajohtolinjoilla. Muutokset heikentäisivät poroelinkeinoon kannattavuutta ja lisääisivät porojen laiduntamispaineita muilla alueilla. Jo nykyisellään hyvistä talvilaitumista vaikuttaa olevan pulaa.

11. Tuulella tuotettavaan energiaan Kätksuvannon kyläyhdistys suhtautuu myönteisesti, mutta yhdistyksen mielestä tuulivoimalat tulisi sijoittaa jo rakennettuun ympäristöön, missä olisivat valmiina tiestöt, voimalinjat ja sähkönkuluttajat. Tällaisia kohteita olisivat merenrannikot, jo rakennetut tunturialueet ja teollisuusalueet. Koskemattomaan luontoon, kauas kuluttajista voimaloita ei tulisi sijoittaa, eikä pieniä tuulipuistoja tulisi hajasijoittaa sinne tänne. Pitkät ja kalliit siirtolinjat nakertaisivat tuulivoiman sinälläänkin huonoa kannattavuutta kasvattamalla siirtohäviöitä.

12. Mielmukkavaaran tuulipuistohankkeen YVA- selvityksen yleislinja vaikuttaa olevan haittoja vähättelevä ja selkeästi selvityksen tilaajaa ja Muonion kunnan päättäjiä miellyttämään pyrkivä. Paikallisten elinkeinon ja asukkaiden kärsittäviksi tulevat menetykset on arvioitu vähäisiksi varsin kevein perustein.

9. Naturvårdsverket

Lausunnot on saatu Norrbottenin lääninhallitukselta ja Naturvårdsverketiltä.

Lentoestevalojen kuvauksessa on puutteita. Asia olisi pitänyt kuvata selkeämmin niin, että muodostuisi käsitys niiden visuaalisesta vaikutuksesta.

Lintuinventoinnissa ei ole käsitelty suurten petolintujen, kuten maakotkan, satunnaista esiintymistä alueella. Tämä on puute, koska ei voida poissulkea Ruotsin puolella pesivien reviirin ulottumista Suomen puolelle.

Maisemakuva muuttuu lähimmille asukkaille aiemmin häiriöttömästä teollisuusmaisemaksi. Näin ollen ei voida poissulkea, etteikö vaikutus alueen luontomatkailun vetovoimaisuuteen ole negatiivinen.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Ympäristövaikutusten arviointiselostus on perusteellisesti laadittu ja laadukas. Lisäksi liiteaineistona olevien erillisselvitysten hyvä taso nostaa aineiston arvoa. Yhteysviranomaisen käytössä on ollut lisäksi luontoon liittyvää selvitysmateriaalia, joka ei ole julkista. Yhteysviranomaisen ei lähde toistamaan omassa lausunto-osuudessa kaikkea arviointiselostuksessa käsiteltyä, vaan keskittyy keskeisimpiin seikkoihin. Arvioinneissa on käytetty ansiokkaasti hyödyksi muualta saatuja kokemuksia sekä tieteellisiä selvityksiä. Annetuissa lausunnoissa on esitetty myös arvioinnin puutteita ja hankkeesta vastaavien tuleekin kiinnittää niihin huomiota yva-menettelyn jälkeisissä menettelyissä kulloisenkin lainsäädännön mukaisesti. Toivottavaa olisi jatkaa vuoropuhelua keskeisten intressitahojen kanssa, kuten yva-selostuksessakin on esitetty.

Yhteysviranomaisen kiittää hankkeesta vastaavaa ja arviointityön tehnyttä konsulttia esimerkillisestä yhteistyöstä ja yhteysviranomaisen informoinnista ja ajan tasalla pitämisestä yva-menettelyn aikana.

Hankekuvaus

Tiedot hankkeesta, hankekokonaisuudesta, hankkeesta vastaavasta, hankkeen tarkoituksesta ja tarpeesta perusteluineen on esitetty. Hankkeen tekninen kuvaus on erittäin selkeä ja perusteellinen. Kuvaus on mahdollistanut vaikutusten tunnistamisen ja selvittämisen. Yva-selostus sisältää tiedot hankkeen liittymisestä muihin hankkeisiin. Aikatauluarvio on esitetty. Arvioinnin tekijöiden nimet on esitetty, mutta heidän asiantuntemustaan ei avata edes koulutustiedoilla.

Hankkeen edellyttämät suunnitelmat, luvat ja niihin rinnastettavat päätökset on esitetty selkeästi ja käsiteltävänä olevaan hankkeeseen yhdistäen. Lupaharkinnassa tutkittavien luvan edellytysten avaaminen olisi osaltaan lisännyt informaatiota yva-menettelyn jälkeen tutkittavista seikoista. Toimivalta vesilain (264/1961) lähteiden muuttamisasiassa on Muonion kunnan alueella Pohjois-Suomen aluehallintovirastolla.

Vaihtoehtojen käsittely

Vaihtoehdot on kuvattu sanallisesti ja sijainnit on havainnollistettu karttoilla riittävän täsmällisesti. Tuulipuistovaihtoehtojen valintaperustetta ei avata, mutta vaihtoehtojen vaikutusten ero käy ilmi yva-selostuksesta. Vaihtoehtotyyppejä on ollut mukana riittävästi ja osallistumisen kautta esitetty vaihtoehto (voimajohdon VE C) on ollut mukana käsittelyssä. Nollavaihtoehto on määritetty oikein ja sen vaikutukset ja muiden vaihtoehtojen vertailu siihen on esitetty riittävästi. Vaihtoehtojen vaikutuksia on selvitetty tasapuolisesti.

Vaikutusten selvittäminen ja merkittävyyden arviointi

Natura-arvot

Natura-arvioinnin tarve on riittävällä tavalla selvitetty kaikkien kolmen hankkeen vaikutusalueella sijaitsevan Natura-alueen osalta (Tornion-Muonionjoen vesistöalue, Pallas-Ounastunturi, Muonionjärvi-Utkujoen). Varsinainen Natura-arviointi hankkeen vaikutuksista tarvitaan Muonionjärvi-Utkujoen Natura-alueeseen, mikäli voimajohtovaihtoehto VE C valitaan toteutettavaksi. Tuulipuistolla ja voimajohdoilla ei ole merkittävästi heikentäviä vaikutuksia Tornion-Muonionjoen ja Pallas-Ounastunturin Natura-alueisiin.

Luonto

Luontoselvitykset on laadittu erittäin monipuolisesti ja hyvin, eikä lisäselvitystarpeita ole jo tehtyjen ja tekeillä olevien selvitysten lisäksi. Linnustovaikutukset on selvitetty asiantuntevasti. Petolintujen esiintymiseen hankealueella on panostettu aivan erityisesti. Myös Ruotsin puolella pesivät linnut on otettu huomioon. Linnuston kannalta voimajohtovaihtoehto VEA on paras. Vaikutukset ovat vähäisiä ja kohdistuvat Ylisen Utku-järven koillisrantaan. Maakaapeloinnin mahdollisuudesta ja käytöstä linnustollisesti herkillä alueilla ei ole esitetty arviota tai perusteita, miksi sitä ei voisi käyttää haittojen lieventämiseen.

Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset, viihtyisyys ja virkistyskäyttö

Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset on arvioitu riittävästi. Lähialuekyselyn otanta-alueeseen olisi voinut sisällyttää myös Kajangin kylän kylälle aiheutuvan maisemahaitan suuruuden vuoksi.

Vaikutukset hirvien kulkuun ja sitä kautta alueella tapahtuvaan metsästykseen on todettu yleisellä tasolla. Mielmukkavaaran lakialueen läpi kulkevan retkeilyreitit ja taukopaikan ympäristön ja vetovoimaisuuden muutosta ei ole kuvattu selostuksessa tarkasti. Muutoin yvaselostuksessa on arvioitu riittävällä tarkkuudella hankkeen vaikutukset viihtyisyyteen ja virkistyskäyttöön.

Pintavedet

Mahdollisia vaikutuksia virtavesiin ja järviin aiheuttaa vain voimajohtolinjojen raivaus ja pylväiden pystyttäminen, mutta mikäli ne toteutetaan ranta-alueilla tekstissä mainitulla eroosiota välttävällä tavalla, ei haittoja pitäisi juuri ilmetä.

Pohjavedet

Voimajohtolinjaukset A ja B sijoittuvat Alalompolan vedenhankinnalle tärkeälle pohjavesialueelle. Lisäksi vaihtoehto A sijoittuu lyhyeltä osin Miasjärven pohjavesialueen eteläosaan. Voimajohtolinjojen rakentaminen ei kuitenkaan anna aiheutta toimenpiteisiin, sillä pylväiden perustukset pystytetään pohjavedenpinnan yläpuolelle ja linjaus kulkee yli puolen kilometrin päässä vedenottamosta. Mikäli voimajohtolinjan raivaus ja rakentaminen toteutetaan pohjavedet huomioon ottaen, ei toiminnasta pitäisi olla haittaa.

Maisema

Maisemavaikutukset on todettu yhdeksi keskeisimmistä hankkeesta aiheutuvista vaikutuksista. Vaikutukset on arvioitu asiatuntevasti, johdonmukaisesti ja monipuolisesti. Arviointimenetelmät ja arviointiin liittyvät epävarmuudet on tuotu hyvin esille.

Osa maisemavaikutuksista on todettu merkittäviksi, mutta niidenkin osalta on päädytty lopputulokseen, etteivät maiseman arvot heikkene merkittävästi. Tuulipuiston aiheuttamien maisemavaikutusten merkittävyys on Lapin ELY-keskuksen näkemyksen mukaan kuitenkin suuri etenkin valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisilla valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla etenkin Kajangissa, mutta myös Pallastuntureilla. Yva-selostuksessa esitetyssä maisemavaikutusta lieventävässä kriteeristössä valtaosa kohdista on sellaisia, että lieventäviä seikkoja ei hankealuetta idästä päin katsottaessa ole. ELY-keskus suhtautuukin kriittisesti taulukossa 8-1 esitettyyn.

Melu

Meluseelvitys on tehty huolellisesti. Käytetyt oletukset ja arviot ovat sellaisia, jotka tuovat esiin pahimman mahdollisen tilanteen. Arviointi oli perusteltu hyvin. Selvityksessä on tuotu hyvin esille äänimaiseman muutokset, arvio ohjearvojen ylitystaajuudesta, epävarmuustekijät ja mahdollisuudet rajoittaa lähtöäänitasa siten, että ohjearvorajat eivät ylittyisi. Yva-selostuksessa haittoja on tuotu esille, samoin haittojen vähentämismahdollisuudet on tuotu esille.

Valo- ja varjostusvaikutukset

Arviointi on sekä varjostus että valaistuksesta aiheutuvien haittojen osalta selkeä ja sekä menetelmät ja epävarmuudet avaava. Koska Suomessa ei ole ohjearvoja varjostukselle, ansaitsee eurooppalaisen käytännön esittely erityiskiitoksen varjostusvaikutuksen merkittävyyden arvioimiseksi. Lentoestevalojen visuaalisen vaikutuksen havainnollistaminen olisi parantanut arvioinnin ymmärrettävyyttä ja laatua.

Vaikutukset tutkien toimintaan ja viestintäyhteyksiin

Yva-ohjelmasta annetussa lausunnossa on edellytetty, että tuulipuiston vaikutukset ilmavalvontasensoreihin sekä riskit maanpuolustukselle tulee käydä ilmi yva-selostuksesta. Asiaa ei ole selvitetty. Ilmavoimien esikunta ei ole antanut lausuntoa yva-selostuksesta. Vaikutukset ilmavalvontasensoreihin tulee olla selvitetty viimeistään ennen hankkeen mahdollistavia päätöksiä. Päätöksiä tekevien viranomaisten on syytä olla yhteydessä Puolustusvoimiin ennen päätöksentekoa.

Yva-selostuksesta ei ilmene millä tavalla ja kuinka laajalle tuulivoimaloiden häiritsevä vaikutus viestintäyhteyksiin, kuten tv-signaaliin, ulottuu. Tältä osin hankkeen mahdollinen haitallinen vaikutus on arvioimatta.

Elinkeino-, aluetalous- ja kuntatalousvaikutukset

Vaikutukset poronhoidolle ja poroelinkeinolle on arvioitu ja haitalliset vaikutukset on tuotu esille riittävästi. Laidunkierrossa Mielmukkavaaran alue on kevättalven luppolaitumena tärkeä alue. Laidunkierron mahdollista muutosta ei ole kuvattu.

Matkailuyrittäjät ovat päässeet osallistumaan vaikutusten arviointiin. Matkailuyrittäjien näkemykset ja pelot tuulipuiston haitallisista vaikutuksista on esitetty. Asiantuntijatyönä täsmentynyt taulukko hankkeen aiheuttamista keskeisistä muutoksista ansaitsee kritiikkiä muutamista seikoista, koska nämä vääristävät vaikutusten kohdentamista: Mielmukkavaara ei ole nykytilakuvauksen perusteella matkailuelinkeinotoiminnan käytössä, joten sellaisen roolin esittäminen arvioinnin tuloksena vie huomion pois tärkeämmistä seikoista. Olennaisempaa on ymmärtää haastatteluissakin esiintunut Mielmukkavaaran vaikutusalueen käyttö ja vaikutusalueen merkitys ja sitä kautta aiheutuva vaikutus matkailuelinkeinolle. Matkailutuotteiden ja matkailutarjonnan osalta ei ole arvioitu vähentääkö hanke matkailutarjontaa. Kyse lienee myös mahdollisuudesta entisten hyvien matkailutuotteiden säilyttämiseen. Lapin ELY-keskuksen käsityksen mukaan Muonion matkailureitit eivät ole niinkään matkailun virkistyskäyttöasia vaan keskeinen osa matkailuliiketoiminnan harjoittamista. Aitoa odotusarvoa ja vetovoimaa erämaiseen luontoon ja luontokokemukseen ei voi korvata mikään vaihtoehtoinen luontomatkailutuote. Yva-selostuksen perusteella imagovaikutuksen voisi ikään kuin tarvittaessa muuttaa tai korvata. Matkailun vaikutusten arvioinnissa on käytetty osin muusta arvioinnista poikkeavaa käsitteistöä (toimintaympäristö, ei tarkastelu-alue/vaikutusalue), eikä vaikutuksen suunta (myönteinen/kielteinen) ilmene kaikista arvioiduista kohdista.

Vaikutukset alue- ja kuntatalouteen on arvioitu riittävästi. Arvioinnissa on mainittu, että hankkeen johdosta työpaikkoja saatetaan myös menettää. Matkailulle mahdollisesti aiheutuvat haitat eivät kuitenkaan ole mukana tarkastelussa. Menettävien työpaikkojen arviointi olisi lisännyt alue- ja kuntatalousarvion laatua ja todenmukaisuutta. Arviointia on siten pidettävä suuntaa antavana.

Liikenne

Vaikutukset liikenteeseen ja liikenneturvallisuuteen on arvioitu riittävästi. Suunnitellut tuulivoimalat näkyvät hallitsevina tiemaisemassa valtatielle 21, mutta vaihtoehdoilla 1 ja 2 ei tässä suhteessa liene suurta maisemallista eroa. Voimajohdon osalta myös tiemaiseman kannalta vaihtoehto C olisi ollut heikoin, koska se olisi mm. ylittänyt valtatie 21 kahdessa eri kohdassa.

Voimajohdon reittivaihtoehto B seuraisi jonkin matkaa valtatie 21 ja muuttaisi tiemaisemakuvaa yhdessä suunniteltujen tuulivoimaloiden kanssa ollen siten tiemaisemassa vaihtoehtoa A hallitsevampi. Molemmat voimajohtovaihtoehdot A ja B risteäisivät paikallisten maanteiden 19888 ja 19885 kanssa. Siltä osin kuin voimajohdot risteävät maanteiden kanssa noudatetaan ohjetta "Sähköjohdot ja yleiset tiet TIEH 2122342" tai suunnitteluhetkellä voimassa olevaa uudempaa ohjetta.

Vaihtoehtojen vertailu ja toteuttamiskelpoisuus

Vaihtoehtoja on vertailtu ja vaihtoehtojen vaikutusten mahdolliset erot ilmenevät yva-selostuksen taulukoista. Menetelmänä on ollut erittelevä vertailumenetelmä, jonka olisi voinut mainita. Muutoinkin vertailun tekotavan kuvaus on epätarkka. Nollavaihtoehtoa ei ole tarpeen verrata nykytilanteeseen, koska ne ovat sama asia. Tosin itse vertailussa tähän ei ole syyllistyttykään.

Yva-menettely on suunnittelumenettely, jonka tarkoituksena on muun muassa arvioida aiheutuvat vaikutukset ennakkoon, tuoda esiin erilaiset näkemykset ja etsiä haittoja lieventäviä keinoja. Hankkeen toteuttamiskelpoisuutta voidaan arvioida useasta näkökulmasta (tekninen, taloudellinen, haitalliset ympäristövaikutukset, paikallisten näkemykset hyväksyttävyydestä). Annetuissa lausunnoissa esiintyy myös kritiikkiä. Näin ollen ei voida todeta vielä lopullisesti, onko hanke toteuttamiskelpoinen. Hankkeen hyväksyttävyyttä ratkaistaankin yva-menettelyn jälkeen tulevissa muiden lakien mukaisissa suunnittelu- ja lupamenettelyissä, niihin liittyvillä päätöksillä. Toteutettavuuden suhteen tuulipuistovaihtoehdoilla ei ole suurta eroa.

Haitallisten vaikutusten ehkäiseminen ja lieventäminen

Yva-selostuksessa on esitetty haittoja lieventäviä toimenpiteitä.

Rakentamisen aikaisia linnustoon ja muihin eläimiin kohdistuvia vaikutuksia voidaan lieventää ottamalla huomioon töiden ajoituksessa ja kohdentamisessa lintujen muuttoaika ja pesimisen ja poikastenhoidon kannalta herkkä aika.

YVA-menettelyssä käynnistettyä vuoropuhelua haitallisten vaikutusten ehkäisy-, lieventämis- ja kompensointikeinoista eri sidosryhmien kanssa on hyvä jatkaa.

Seuranta

Hankkeen toteutuessa luontoon kohdistuvista seurannoista linnustovaiikutuksiin tulee panna erityistä painoa. Mitä kattavampi seuranta on, sitä paremmin todettuja haittoja voidaan tietoisesti vähentää ja myös kompensatioita voidaan määrittellä tarkemmin. Seurantatulosten käsittelyfoorumien esittäminen olisi jatkanut hankkeeseen liittyvää hyvin alkanutta vuorovaikutusta.

Osallistumisjärjestelyiden riittävyys

Osallistumisjärjestelyt on kuvattu arviointiselostuksessa ja mahdollisuus osallistua on ollut monipuolista. Tilaisuuksiin on osallistunut runsaasti kansalaisia ja eri intressiryhmien edustajia. Osallistuminen on vaikuttanut tehtyyn arviointiin. Yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta on otettu huomioon tv-signaaliin ja viestintäyhteyksiin liittyviä vaikutuksia lukuun ottamatta. Ruotsalaisten osallistuminen on mahdollistettu ja osallistuminen on vaikuttanut arviointiin.

Osallistumisen toteuttamismuotoina ovat olleet myös kyselyt ja haastattelut. Vaikka asukaskyselyn aikaista toteuttamisajankohtaa on kritisoitu, on se kuitenkin osaltaan edistänyt tietoisuutta hankkeesta. Kyselyjen

jatkohyödyntämisessä on kuitenkin syytä huomioida kyselyajankohdan ja otanta-alueen rajauksen mahdolliset vaikutukset tuloksiin.

Raportointi

Raportointi on selkeää ja laadukasta. Jako lukuihin on harkittu ja tekstin eteneminen on sujuvaa. Lukijaa ei hukuteta turhalla tiedolla. Kuvia, karttoja, taulukoita ja värejä on käytetty sopivasti elävöittämään tekstiä ja helpottamaan asiaan perehtymistä. Toistoa esiintyy jonkin verran, mutta se on luonnollista näin laajan aineiston käsittelyssä ja viittaukset tarkempiin käsittelykohtiin esitetään. Kieli on lähes virheetöntä. Yvyselostus sisältää sekä tiivistelmän että yhteenvedon keskeisistä vaikutuksista ja vaihtoehtojen vertailusta. Lähdeaineisto on laadittu sillä tarkudella, että se mahdollistaa lähteiden haun. Erillisselvitykset on esitetty. Osasta erillisselvitysten liitteistä puuttuu numerointi. Kansainvälistä kuulemista varten on laadittu tiivistelmä ruotsiksi.

Yhteenvedo ja arviointiselostuksen riittävyys

Ympäristövaikutusten arviointiselostus on laadukas ja riittävä. Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994, 458/2006) tarkoitus on toteutunut. Mielmukkavaaran tuulipuiston ympäristövaikutusten arviointimenettely on edistänyt ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa. Kansalaisten tiedonsaanti ja osallistumismahdollisuudet ovat lisääntyneet yva-menettelyn johdosta.

Vaikutukset ilmavalvontasensoreihin tulee olla selvitetty viimeistään ennen hankkeen mahdollistavia päätöksiä. Päätöksiä tekevien viranomaisten on syytä olla yhteydessä Puolustusvoimiin ennen päätöksentekoa.

LAUSUNNOSTA TIEDOTTAMINEN

Yhteysviranomaisen lausunto lähetetään hankkeesta vastaavalle sekä tiedoksi lausunnonantajille. Lausunto pidetään nähtävänä 20.9.–22.10.2010 välisen ajan Muonion kunnanvirastossa ja Lapin ELY-keskuksessa sekä toistaiseksi internetissä osoitteessa www.ely-keskus.fi/Lappi > Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > (Kohdasta Ennen vuotta 2010 vireille tulleet ja päättyneet YVA-hankkeet) päättyneet YVA-hankkeet > Mielmukkavaaran tuulipuisto. Lausuntoon arviointiselostuksesta voi tutustua myös Muonion kirjastossa ja yhteispohjoismaisessa kirjastoautossa.

Lausunnon valmisteluun ovat osallistuneet ylitarkastaja Pekka Herva (linnusto, kasvillisuus, virkistyskäyttö), ylitarkastaja Eira Luokkanen (melu), hydrogeologi Heikki Hautala (pohjavedet), biologi Petri Liljaniemi (pintavedet) ja ympäristövastaava Eira Järviluoma (liikenne). Yleisötilaisuuden muistiinpanot teki konsultti Karoliina Joensuu Pöyryltä.

Alueidenkäyttöyksikön päällikkö

Timo Jokelainen

Ylitarkastaja

Leena Ruokanen

SUORITEMAKSU 7 100 €

MAKSUN MÄÄRÄYTYMINEN

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen maksullisista suoritteista annetun valtioneuvoston asetuksen (1097/2009) mukaan mukaan YVA-laissa tarkoitettu arviointiselostuksesta annettavan yhteysviranomaisen lausunnon maksu on 7 100 euroa.

LIITE Maksua koskeva muutoksenhaku hankkeesta vastaavalle

TIEDOKSI Lausunnon antaneet
Ympäristöministeriö
Suomen ympäristökeskus